

Motion till riksdagen 2018/19:2922

av **Fredrik Malm m.fl. (L)**

En human och realistisk asylpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om asylrätten och en rättssäker och individuell asylprövning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en parlamentarisk utredning om framtidens asylpolitik och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den tillfälliga asyllagstiftningen ska förlängas till dess en blocköverskridande överenskommelse är på plats, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk migrationspolitik måste ligga mer i linje med andra EU-länders och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en stärkt och harmoniserad asylpolitik på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnfamiljer inte ska splittras och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om humanitära ventiler och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om alltför korta uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvotflyktingar, inklusive att fler länder bör uppmuntras att samarbeta med UNHCR för att ta emot kvotflyktingar, och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en kort asylprocess, särskilt för ensamkommande barn och unga, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om flexibilitet från skolans sida när det gäller mer av anpassade studier och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett väl fungerande system för åldersbedömningar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gode män och kopplingen till ensamkommande unga och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om asylsökande ungdomars psykiska ohälsa och vikten av samhällets stöd och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppehållstillstånd på grund av gymnasiestudier och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tryggheten för alla på asylboenden inklusive flickor, kvinnor, hbtq-personer samt religiösa minoriteter och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bryta sysslösheten under asyltiden och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det måste bli enklare att arbeta och praktisera under asyltiden och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera EBO-lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om boenden för asylsökande, inklusive en effektivare statlig organisation, och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återvändande vid avslag på asylansökan och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det svenska bilaterala biståndet bör användas för att underlätta återvändande och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. Krig och konflikter måste få ett slut. Det internationella samfundet måste agera för att hjälpa människor i nöd. Alla EU-länder måste vara med och ta ansvar för att hjälpa asylsökande.

I tider av stora migrationsströmmar är det särskilt viktigt att hålla på rättssäkerheten och principerna. Den som har skyddsskäl ska få stanna i Sverige, medan den som får avslag måste lämna. Det är en ohållbar situation att ett fåtal länder, däribland Sverige, får ta ansvar för flyktingmottagandet när andra EU-länder blundar för sina skyldigheter. Sverige kan inte ta emot fler människor än vad vårt samhälle klarar av vad gäller jobb, bostäder, skola med mera.

Den förda migrationspolitiken under föregående mandatperiod har varit kluven, inhuman och rättsosäker. Familjeåterföreningar försvåras och viktigt arbetskraft utvisas, samtidigt som vuxna utan asylskäl får stanna för gymnasiestudier. Nu behövs långsiktighet och blocköverskridande överenskommelser om framtidens migrationspolitik.

Migrationspolitiken ska bygga på både humanism och realism. Vårt fokus ska vara att hjälpa personer som har skyddsskäl. Att ge alla människor som fått en fristad i Sverige möjligheter att skapa en ny framtid här är en av de största uppgifterna vårt land står inför. Misslyckas det kommer nya generationer att hamna i utanförskap.

En liberal migrationspolitisk handlar också om väl fungerande arbetskraftsinvandring. Arbetskraftsinvandring tillför betydande värden till den svenska ekonomin och är viktigt för svensk kompetensförsörjning. I Liberalernas särskilda motion om arbetskraftsinvandring finns mer utvecklade resonemang och förslag.

En gemensam och stärkt migrationspolitik på EU-nivå

Sverige och Europa ska stå upp för en human och solidarisk asylpolitik.

Det behövs mer av harmonisering av EU:s asylregler och den gemensamma asylpolitiken måste stärkas och vara långsiktig. Alla länder måste ta ansvar och ta emot asylsökande. Fler lagliga vägar in i EU är nödvändigt. Människor ska inte behöva riskera livet på väg till säkerhet och bli beroende av människosmugglare som tjänar pengar på deras utsatthet. Det behövs också ett gemensamt system för gränsskydd och

kustbevakning. Sverige ska spela en än mer aktiv roll i förhandlingar som pågår inom EU.

Långsiktig och rättssäker asylpolitik

Vi värnar asylrätten och varje människas rätt att söka asyl. Vårt asylsystem ska vara rättssäkert och bygga på individuell prövning, det vill säga rätten att få sin sak prövad av myndighet och domstol. Alla får dock inte asyl och de som saknar asylskäl måste också lämna landet. Vårt fokus ska vara att hjälpa personer som har skyddsskäl.

Sverige behöver en långsiktigt hållbar asylpolitik. Vi vill tillsätta en parlamentarisk utredning och där nå en bred överenskommelse om framtidens asylpolitik. En framtida asylpolitik måste också beakta pågående EU-förhandlingar. I väntan på gemensamma EU-regler ska svensk migrationslagstiftning ligga mer i linje med andra EU-länders och fram tills dess en blocköverskridande överenskommelse är på plats ska den tillfälliga asyllagstiftningen förlängas men i samband med förlängningen vi vill ändå driva på för en generösare familjeåterförening.

De offentligfinansiella effekterna av att förlänga den tillfälliga lagen men med generösare familjeåterförening redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför formella yrkanden inte läggs här.

Barnfamiljer ska inte splittras

Krig och konflikter splittrar familjer. En human asylpolitik värnar möjligheten för familjer att återförenas. Dessvärre har familjeåterförening försvårats under föregående mandatperiod vilket Liberalerna kritiserade redan vid riksdagsbehandlingen av den tillfälliga lagen om uppehållstillstånd i juni 2016.

Liberalerna kritiserade också när riksdagen tog bort bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter. Därmed stängdes tyvärr en viktig ventil för utsatta grupper som kvinnor, barn, äldre och hbtq-personer. Inom ramen för de pågående EU-förhandlingarna om ett gemensamt asylpaket måste Sverige därför driva på för att varje medlemsstat också ska ha utrymme för humanitära klausuler utöver det EU-gemensamma regelverket.

Även de korta tillfälliga uppehållstillstånden på 13 månader för gruppen alternativt skyddsbehövande, som framförallt omfattar syrier, har vi kritiserat eftersom de leder till en rad problem för både individ och samhälle.

Fler kvotflyktingar

Tack vare Liberalerna tar Sverige numera emot 5 000 kvotflyktingar per år. Kvotflyktingar är en grupp som FN:s flyktingorgan UNHCR utpekat som särskilt skyddsbehövande. Att öka antalet kvotflyktingar innebär att fler får möjlighet till lagliga vägar till EU och därmed färre farliga resor över Medelhavet vilket minskar flyktingsmugglares lukrativa affärer. Till exempel har kvinnor inte samma möjligheter som män att ta sig till Europa för att söka asyl. Ett utökat kvotflyktingsystem ökar möjligheterna för fler utsatta flyktinggrupper som kvinnor och barn att få ett liv i frihet. Sverige bör i våra internationella kontakter uppmana fler länder att samarbeta med UNHCR för att ta emot kvotflyktingar.

Korta väntan för individen

Att i ovisshet vänta på besked om man får stanna här eller inte är ansträngande för individen. Långa väntetider är också kostsamt för samhället. Asylprocessen ska vara rättssäker och effektiv. Det är av stor vikt att Migrationsverket har både kompetens och resurser som gör att varje enskild individ får en rättssäker prövning. Höga krav måste ställas på de ombud som företräder asylsökande.

Den förda politiken under föregående mandatperiod har tyvärr bidragit till den långa väntan genom bristfällig och komplicerad lagstiftning. Det handlar till exempel om att de som får tillfälliga uppehållstillstånd i 13 månader återkommande måste förlänga sina tillstånd vilket leder till mer arbete för Migrationsverket. Vidare har överklaganden avseende statusbedömningar ökat eftersom den tillfälliga lagen ger dem som får status som flyktingar rätt till familjeåterförening vilket gruppen alternativt skyddsbehövande saknar. Rådande lagstiftning om uppehållstillstånd för gymnasiestudier är både rörig och komplicerad, vilket bland annat Lagrådet med all tydlighet visat på.

Migrationsverket har konstaterat att lagändringarna medfört komplexitet till ärendehanteringens vilket bidrar till lägre produktivitet. I klartext betyder det att den tidigare rödgröna regeringen inte bidragit till att korta handläggningstiderna utan i stället gjort dem längre. Det har lappats och lagats men reglerna har blivit allt krångligare och otydligare och rättsosäkerheten har växt, liksom handläggningstiderna.

Ensamkommande barn och unga

Många ensamkommande barn och unga befinner sig ofta i en svår situation då de befinner sig i ett främmande land med en oviss framtid och långt från sina familjer. Det är särskilt viktigt att asylprocessen är så kort som möjligt för dessa barn och unga. Dessvärre gäller ofta det motsatta.

Barn ska behandlas som barn och de ska få det stöd och hjälp de behöver. Vårt asylsystem ska vara rättssäkert och effektivt inklusive ett väl fungerande system för åldersbedömningar, inklusive medicinska åldersbedömningar, av unga. Det är viktigt att arbetet med medicinska åldersbedömningar följs noga och att ansvariga myndigheter använder metoder som är vetenskapligt förankrade.

Unga asylsökande ska uppmuntras att gå i skolan. Asyltiden i Sverige bör användas som förberedelse oavsett var i världen den unge kommer att ha sin framtid. Därför bör det till exempel finnas flexibilitet från skolans sida när det gäller mer av anpassade studier för att fokusera på ämnen som den unge har användning för även utanför Sverige.

Civilsamhället, inklusive studieförbunden, kan spela en viktig roll när det gäller att bidra till verksamheter som ger de unga färdigheter för livet.

Den som är över 18 år har inte längre rätt till god man vilket kan innebära svårigheter för en ung asylsökande. Den som varit förordnad som god man för en person under en övergångstid bör kunna fungera som den unges kontaktperson även för den vars ålder efter åldersbedömning bedöms vara mellan 18 och 21 år. Det ska i så fall gälla tills beslutet vunnit laga kraft och om den unge så önskar.

Därutöver finns det anledning att se över systemet med gode män och kopplingen till ensamkommande unga. En god man har en juridisk funktion i frånvaro av en vårdnadshavare men den unge har ofta ett behov av en kontaktperson som är mer av en länk in i samhället.

Ensamkommande barn och unga måste få stöd i att hantera sin situation. Här spelar skolan, socialtjänst, barn- och ungdomsmottagningar, sjukvården och organisationer en stor roll. Det är centralt att kommunernas kunskap och förutsättningar att hantera asylsökande ungdomars psykiska ohälsa stärks inom socialtjänsten och att samverka mellan kommunen och sjukvårdshuvudmännen i frågor som gäller psykisk ohälsa bland asylsökande ungdomar förbättras.

Många gånger knyts starka band mellan de unga och personer som befinner sig i deras närhet. Ett avslagsbesked drabbar därför fler än den enskilde individen. Olika personalgrupper och andra som arbetar med ensamkommande unga måste stärkas i sin professionella roll genom till exempel utbildning och handledning. Det handlar om att vara ett stöd för den unge här och nu oavsett var den unges framtid kommer att vara.

Liberalerna har kritiserat den lagstiftning som nu ger cirka 9 000 vuxna utan asylskäl möjligheten att få stanna i Sverige om de planerar att gå på gymnasiet (2017/18:4178). Lagen är rättsosäker och orättvis. En särskild grupp som saknar skyddsskäl och fått avslag – ofta i flera instanser - väljs ut framför andra och ges en ny möjlighet till uppehållstillstånd. Vi värnar asylrätten med individuell prövning där varje människas skyddsbehov står i centrum, inte gymnasiestudier eller långa handläggningstider. Många remissinstanser var också djupt kritiska till lagen. Lagrådets kritik sammanfattades i formuleringen att ”gränsen har nåtts för vad som är acceptabelt i fråga om hur lagstiftning kan utformas”. Att två av Migrationsdomstolarna sedan inte ansåg sig kunna tillämpa lagen visar på dess stora brister som inneburit ännu längre väntan.

Lagstiftningen innebär också påfrestningar för skolans personal. De riskerar att hamna i mycket svåra etiska dilemman eftersom de ofrånkomligen involveras i beslut om uppehållstillstånd. Det finns en uppenbar risk att lärare och rektorer måste fatta beslut som blir avgörande för om en person får stanna i landet, och kan också utsättas för tryck utifrån för att undvika avvisning. Det är inte rimligt att ett sådant ansvar läggs på skolpersonal.

Vidare läggs ett stort ansvar på kommunerna. Det råder stora oklarheter runt om i Sveriges kommuner hur alla dessa unga ska kunna ordna eget boende i bostadsbristens Sverige. Vidare är det många gånger oklart hur de ska kunna försörja sig på studiemedel som knappt handlar om 2000 kronor i månaden. Notan kommer att hamna hos kommunerna som behöver ordna boenden liksom täcka upp med försörjningsstöd för att undvika att fler hamnar på gatan och i utsatthet.

Den som fått uppehållstillstånd för gymnasiestudier ska kunna stanna om man efter avslutade studier kommer i arbete och egen försörjning. För det första är det många som inte kommer att klara av sina studier. För det andra finns en uppenbar risk att personer i desperat jakt på jobb kommer att utnyttjas på svensk arbetsmarknad på grund av en uppenbar beroendeställning till en eventuell arbetsgivare. För många kommer det i praktiken handla om en uppskjuten utvisning. Vi ser stora risker med att fler unga går under jorden med växande parallellsamhällen som följd.

Trygghet för alla på asylboenden och en meningsfull väntan

Tryggheten på boenden för asylsökanden måste förbättras avsevärt, oavsett vem som ansvarar för driften av boendet. På allt för många håll råder otrygghet för bland annat för flickor, kvinnor, hbt-personer och religiösa minoriteter. Människor som flytt krig och förföljelse ska inte förföljas och trakasseras på svenska asylboenden. När det gäller hbtq-personer och deras asylprocess hänvisas till Liberalernas motion som hanterar hbtq-personers rättigheter.

Svenskundervisning och obligatorisk samhällsinformation ska ges redan under asyltiden och deltagandet ska kopplas till erhållen dagpenning. Kunskaper i svenska och om det svenska samhället liksom centrala frågor för vårt demokratiska, sekulära och jämställda samhälle måste belysas och är avgörande att ha vetskap om för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Tillgången till digitala verktyg för språkinläring och samhällsinformation under asyltiden måste möjliggöras. Det måste också bli enklare att arbeta och praktisera under asyltiden. Varje asylsökande vars identitet är styrkt bör per automatik få ett så kallat samordningsnummer för att det ska vara möjligt att praktisera och jobba.

Sysslolösheten under asyltiden måste motverkas. Asylsökande ska ses som aktiva individer som ska involveras i asylmottagandet. För att bryta det destruktiva omhändertagandet och passiviteten ska huvudregeln på anläggningsboenden vara att de asylsökande själva sköter städning, matlagning och liknande.

De offentligfinansiella effekterna av svenskundervisning och samhällsinformation under asyltiden redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför formella yrkanden inte läggs här.

Boenden

EBO-lagstiftningen har på många håll bidragit till trångboddhet och utanförskap i utsatta bostadsområden. EBO-systemet ska inte avskaffas eftersom människor ska kunna bosätta sig var man vill. Samtidigt är det tydligt att nuvarande system bidragit till många problem och att EBO måste reformeras. Liberalerna anser att det i vissa kommuner/kommundelar där läget är så ansträngt bör antalet personer boende i EBO begränsas men ibland behövs också ett EBO-stopp. Migrationsverket ska informera asylsökande om vilka kommuner och kommundelar där det råder ett begränsat EBO-mottagande. En person som med hänvisning till EBO anmäler sig som boende i dessa kommuner måste först få ett godkännande av Migrationsverket efter samråd med kommunen. Den som går emot Migrationsverkets beslut och bosätter sig i en kommun med EBO-begränsning får indragen dagersättning. Vi noterar också att mottagandeutredningen (SOU 2018:22) bland annat föreslagit social prövning av eget boende (EBO) i vissa kommuner.

Ett högt asylmottagande kräver också snabba och kreativa boendelösningar, till exempel inventering av alla bostadsmöjligheter och modulboenden. Det behövs en effektivare statlig organisation och fler långsiktiga anläggningsboenden till rimligt pris. Vi noterar de förslag som Mottagandeutredningen (SOU 2018:22) lagt som måste analyseras närmare. Lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer.

Återvändande

Vårt fokus ska vara på dem som har asylskäl. Antalet som återvänder till sitt hemland efter att ha fått avslag på sin asylansökan behöver öka. Migrationsverket ska göra sitt yttersta för att övertyga den enskilde om frivilligt återvändande.

Återvändandessamordnare på plats i hemländerna kan spela en viktig roll för att underlätta återvändandet. Sverige ska tillsammans med EU ställa krav på återvändandeländer att ta emot dem som fått avslag på sina ansökningar. Liberalerna anser att svenskt bilateralt bistånd bör ses över för att kunna användas för att underlätta återvändande. Samarbetet med internationella aktörer som International Organization for Migration (IOM) behöver utvecklas för att underlätta för dem som nekats asyl att åka hem.

Fredrik Malm (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Allan Widman (L)

Tina Acketoft (L)

Lina Nordquist (L)